

УДК 82.15.19

В.М. Кропивний, проф., канд. техн. наук

В.В. Будулатій

Н.М. Травкіна

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Розробка та реалізація комплексу регіональних та місцевих програмних заходів розвитку малого та середнього підприємництва

В статті аналізуються тенденції та показники розвитку малого та середнього бізнесу в Кіровоградському регіоні. Розглянуті механізми державної політики підтримки на місцевому рівні бізнесового середовища, зокрема регіональна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Кіровоградській області на 2016-2018 роки. Здійснено узагальнення результатів виконання Програми, визначені основні проблеми, що стримують розвиток підприємництва в регіоні та визначені пріоритетні завдання Програми на наступний період.

державна політика, підтримка, малий і середній бізнес, підприємницька діяльність, регіон, програма, розвиток

В.М. Кропивний, проф., канд. техн. наук

В.В. Будулатій

Н.М. Травкіна

Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Украина

Разработка и реализация комплекса региональных и местных программных мероприятий развития малого и среднего предпринимательства

В статье анализируются тенденции и показатели развития малого и среднего бизнеса в Кировоградском регионе. Рассмотрены механизмы государственной политики поддержки на местном уровне бизнеса, а именно региональная программа развития малого и среднего предпринимательства в Кировоградской области на 2016-2018 года. Обобщены результаты выполнения Программы, определены основные проблемы, которые сдерживают развитие предпринимательства в регионе и основные приоритетные задания Программы на следующий период.

государственная политика, поддержка, малый и средний бизнес, предпринимательская деятельность, регион, программа, развитие

Постановка проблеми. Світовий досвід показав, що при складному кризовому стані економіки саме активізація підприємницької діяльності у сфері малого та середнього бізнесу стає одним із шляхів виходу з критичної ситуації. При цьому політика та дії органів державної управління чинять суттєвий вплив на економічний розвиток регіону.

Важливим інструментом державної політики підтримки на місцевому рівні малого та середнього підприємництва є відповідні регіональні програми, які передбачають вирішення ключових завдань в сфері соціально-економічного розвитку кожного регіону, зокрема це Програма розвитку малого і середнього підприємництва області.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку малого бізнесу та проблем його функціонування знайшли відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Зазначена проблема в певній мірі розглядається у працях таких відомих вчених, як Д.В. Андреева [1; 12], Ю.М. Бажала [12], З.С. Варналія [2; 12], В.Е. Воротіна [3], В.М. Гейця [12], Я.А. Жаліла [5] та ін. Але питання державної політики підтримки на місцевому рівні малого та середнього підприємництва залишається недостатньо дослідженими, особливо в процесі трансформації національної економіки. При цьому необхідно відмітити, що недостатньо вивчені питання розробки оптимального механізму розвитку та підтримки на місцевому рівні бізнесового середовища у Кіровоградському регіоні.

© В.М. Кропивний, В.В. Будулатій, Н.М. Травкіна, 2017

Постановка завдання. Метою статті є аналіз та узагальнення тенденцій та показників розвитку малого та середнього бізнесу в Кіровоградському регіоні, визначення механізмів політики державної підтримки на місцевому рівні бізнесового середовища, зокрема за рахунок виконання заходів регіональної програми розвитку малого та середнього підприємництва у Кіровоградській області в 2016 році та визначення пріоритетних завдань цієї Програми на наступний період.

Викладення основного матеріалу. В країнах Європи малий та середній бізнес давно становлять основу соціально-економічного розвитку ЄС, а кількість малих і середніх підприємств (МСП) та ступінь їх спроможності визначають, наскільки економіка країни досягла рівня соціально орієнтованого ринку. За даними статистики, наприклад, в ЄС частка МСП становить до 99% від загальної кількості усіх підприємств і вони створюють 65 млн. робочих місць (близько 85%) [9, с. 48; 14, с. 1].

У цих країнах чисельність зайнятих у сфері малого підприємництва, як правило, перевищує 50% населення працездатного віку (країни ЄС), а подекуди, може наблизитись і до 80% (Японія), в Україні цей показник складає 24,9% [1, с. 1].

У складі ВВП країн «старої» Європи (Німеччина, Франція) продукція малих підприємств складає понад 50%, країн «нової» Європи (Чехія, Словаччина, Угорщина) - понад 30–40% ВВП. Для порівняння, в Україні (за даними 2011 р.) цей показник дорівнює 7% [1, с. 1].

Малий бізнес в Європі стимулює розвиток конкуренції, «змушує» великі компанії впроваджувати нові технології та поліпшувати ефективність виробництва, а ефективність всієї економіки ЄС безпосередньо залежить від успішної діяльності малого та середнього бізнесу.

За даними Державної служби статистики України протягом останніх двох років структура підприємництва в Україні є відносно стабільною. Частка малих та середніх підприємств становить відповідно 93,7% та 5,7% [14 с. 1]. Цей показник, в цілому, відповідає світовим тенденціям.

За даними Держстату України в Кіровоградській області станом на 1 січня 2015 року загальна кількість суб'єктів малого і середнього підприємництва становила 49,077 тис. одиниць, у тому числі: малих підприємств – 7,286 (14,9%), середніх – 0,355 (0,7%), фізичних осіб-підприємців – 41,432 тис. особи (84,4%) [13, с. 1]. На даний час мале і середнє підприємство Кіровоградської області представляють понад 47 тисяч суб'єктів господарювання, що становить 99,99% від загальної кількості зареєстрованих в області. З них 39,6 тис. фізичних осіб-підприємців (або 83,8%); 7,337 тис. малих підприємств (або 15,5%); 342 середні підприємства (або 0,7%) [11, с. 1]. Як бачимо, загальна тенденція динаміки кількості суб'єктів підприємництва зазнала певних змін і, на жаль, в сторону зменшення, що визвано складною суспільно-політичною ситуацією, коливанням курсів валют, високим рівнем інфляції та інші. І все ж, це є вагомим показником в економіці області, бо частка малих і середніх підприємств у загальній кількості підприємств в області становить 99,99% від загальної кількості зареєстрованих в області та перевищує на 0,02% відповідний показник в Україні [13, с. 1].

У сфері малого і середнього підприємництва області зайнято більше 126 тис. осіб або майже 96% від загальної кількості зайнятих працівників в області. Загалом, суб'єкти малого та середнього підприємництва (без урахування ФОП) забезпечують 90% обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) від загальнообласного обсягу реалізації (за 2016 рік – 60 млрд. грн.). Від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва у 2016 році до бюджетів усіх рівнів надійшло майже 5,6 млрд. грн., або 75,6% від загального обсягу надходжень в області [11, с. 1].

Підсумовуючи приведені дані, можна констатувати, що малі та середні підприємства практично на 50% вирішують питання безробіття в області, роблять вагомий внесок у розвиток регіону та поповнення бюджету в цілому.

Основи інноваційної політики кожної країни закладаються шляхом прийняття низки законодавчих актів, адекватних реальній економічній, соціальній і політичній ситуації в країні. Саме законодавство є основним регулятором інноваційної діяльності.

Важливим інструментом державної політики, який передбачає вирішення ключових завдань в сфері соціально-економічного розвитку кожного регіону є Стратегія його розвитку. Поліпшити стан справ у економічному і соціальному розвитку Кіровоградської області покликана Стратегія розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року [15].

Виконання завдань Стратегії здійснюється у рамках реалізації заходів відповідних обласних та місцевих програм, зокрема: щорічних програм економічного і соціального розвитку Кіровоградської області; обласної програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Кіровоградській області на 2016-2020 роки; програми формування позитивного міжнародного та інвестиційного іміджу Кіровоградської області на 2017-2020 роки; програми підтримки впровадження реформи децентралізації надання адміністративних послуг; програми з ресурсного та інформаційного забезпечення малого і середнього підприємництва та інші.

Діють ряд обласних цільових програм, в тому числі обласна цільова соціальна програма «Молодь Кіровоградщини» на 2016-2020 роки; комплексна програма охорони навколишнього природного середовища на 2016-2020 роки; програма енергоефективності Кіровоградської області на 2017-2020 роки; програма зайнятості населення Кіровоградської області на період до 2017 року»; обласна програма розвитку книговидавництва та книгорозповсюдження на 2016-2020 роки та інші.

В цілому в 2016 році діяло 25 обласних цільових програм, на реалізацію яких з обласного бюджету було виділено 160,7 млн. грн. (у 2015 році – 133,5 млн. грн.) [11].

Враховуючи, що важливою структурною складовою економіки регіону є мале і середнє підприємництво, як сегмент сприяння насиченості ринку товарами та послугами, підґрунтям для створення нових робочих місць та зменшення безробіття з метою створення сприятливого підприємницького середовища в регіоні кожні три роки розробляється регіональна програма розвитку малого та середнього підприємництва.

Під час формування Програми враховуються положення Стратегії розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року, Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [4], інших законодавчих та нормативно-правових документів щодо регулювання та розвитку малого і середнього підприємництва.

Пріоритетними напрямками Програми є: удосконалення нормативного регулювання сфери малого бізнесу; фінансово-кредитна підтримка та ресурсне забезпечення; запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності; встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва; формування інфраструктури підтримки і розвитку підприємництва; організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва; залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм тощо.

Методологічною основою розроблення Програми є «Методичні рекомендації щодо формування і реалізації регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва» [10], яка розроблена відповідно до Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [6].

В рамках цієї Програми фінансуються або співфінансуються цільові проекти або підпрограми, які є окремими заходами Програми. Вони мають суспільне значення і спрямовані на вирішення конкретних проблем регіону, відповідають регіональним пріоритетам та реалізуються повністю або частково за участю суб'єктів малого і середнього підприємництва. Відбір цільових проектів та підпрограм здійснюється під час формування комплексу програмних заходів Програми.

Програма розвитку малого і середнього підприємництва Кіровоградської області на 2016-2018 роки є узгодженим за ресурсами, виконавцями і термінами реалізації комплексом заходів щодо законодавчого забезпечення, фінансової підтримки, створення інфраструктури, кадрового та ресурсного забезпечення та спрямована на створення правових, фінансових, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших умов розвитку підприємництва в області. Програма затверджена рішенням Кіровоградської обласної ради 23 грудня 2016 № 196 [13].

У рамках виконання завдань Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємництва у Кіровоградській області 2016-2018 роки та програм розвитку малого і середнього підприємництва райдержадміністрацій, міськвиконкомів проводились певні заходи в частині реалізації державної регуляторної політики.

З метою оцінки стану впровадження регуляторних актів та досягнення ними цілей, задекларованих під час їх прийняття, проводяться відстеження результативності дії регуляторних актів – розпоряджень голови облдержадміністрації. Для цього залучено представників малого і середнього бізнесу, які здійснюють свою діяльність у цих сферах. За результатами відстеження готуються звіти щодо відповідності регуляторних актів принципам державної регуляторної політики, які розміщуються на веб-сайті облдержадміністрації у розділі “Регуляторна політика” та направляються Державній регуляторній службі України. Станом на 01 січня 2017 року діє 13 регуляторних актів - розпоряджень голови облдержадміністрації [11].

Розробникам регуляторних актів постійно надається інформаційно-консультативна допомога, зокрема на базі Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та Кіровоградської регіональної торгово-промислової палати. Загалом, спільно з фахівцями Сектору Державної регуляторної служби України в 2016 році в області проведено 23 семінари з питань додержання принципів регуляторної діяльності [8, с. 1].

Відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 року №588 «Про затвердження примірною регламенту центру надання адміністративних послуг» продовжена реалізація реформи з децентралізації надання адміністративних послуг з метою створення належних умов для суб'єктів малого та середнього підприємництва. Введена в дію Програма підтримки впровадження реформи децентралізації надання адміністративних послуг, яку прийняли половина районів та три міста Кіровоградщини [8, с. 3].

В області діють 25 центрів надання адміністративних послуг [8, с. 2], які виконують повноваження із державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, у тому числі, 14 – виконують і повноваження з державної реєстрації юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців [11]. Із травня 2016 року органи місцевого самоврядування виконують повноваження із реєстрації місця проживання громадян та зняття із реєстрації місця проживання, які до цього виконувались органами Державної міграційної служби лише у районних центрах і містах обласного значення.

Протягом 2016 року через ЦНАПи області надано майже 198 тис. адміністративних послуг [8, с. 2] (в 2015 році – понад 185 тис., у тому числі 3,5 тис. документів дозвільного характеру [13, с. 3].

Усі суб'єкти надання адміністративних послуг підключені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно з метою отримання відомостей з них виключно в електронній форм [8, с. 3].

Впровадження реформи у сфері надання адміністративних послуг дало можливість суб'єктам звернення: отримувати в одному місці понад 100 видів адміністративних послуг, при цьому зменшилися затрати часу на отримання адміністративної послуги; зменшилися витрати коштів та дозволило отримувати адміністративні послуги з використанням засобів поштового зв'язку [13, с. 3-4].

Для поліпшення матеріально-технічного і фінансового забезпечення ЦНАПів облдержадміністрацією рекомендовано райдержадміністраціям та міськвиконкомам розробити та затвердити відповідними радами Програми підтримки впровадження реформи децентралізації надання адміністративних послуг. У 2016 році на матеріально-технічне забезпечення ЦНАПів за рахунок коштів місцевих бюджетів спрямовано 0,85 млн. грн.

Обласною державною адміністрацією у рамках проведення заходів з впровадження реформи з децентралізації надання адміністративних послуг проводяться навчання з питань державної реєстрації нерухомості і бізнесу, семінар-тренінги та «День відкритих дверей». На офіційних сайтах облдержадміністрації, райдержадміністрацій і міськвиконкомів діють рубрики «Адміністративні послуги» та «Центр надання адміністративних послуг».

Вжито ряд заходів для забезпечення виконання Програми в частині налагодження конструктивної взаємодії влади та бізнесу, зокрема: оновлено склади дорадчих органів, утворених при облдержадміністрації – Наглядової ради Регіонального фонду підтримки підприємництва в області та координаційної ради з питань розвитку підприємництва при облдержадміністрації [8, с. 2].

В області здійснюється щоквартальний моніторинг проведення контролюючими органами перевірок суб'єктів господарювання. Протягом 2016 року кількість заходів зі здійснення державного нагляду зменшилась у порівнянні з 2015 роком на 2904 перевірки або на 29 % [19].

З метою створення комфортних умов для платників податків на базі Головного управління ДФС в області працює 22 Центри обслуговування платників. Тільки протягом 2015 року до Центрів обслуговування платників Головного управління ДФС в області звернулося більш як 410 тисяч суб'єктів господарювання та громадян щодо отримання адміністративних послуг [13, с. 4].

Належна увага приділяється питанню надання фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва. На виконання заходів Програми в обласному бюджеті протягом 2013-2015 років були передбачені кошти у сумі 1450 тис. грн., з інших місцевих бюджетів області – 1354,6 тис. грн. [13, с. 4]. Для забезпечення реалізації завдань Програми в 2016 році: освоєно 175,5 млн. грн. коштів із державного бюджету інвестиційного спрямування (у 2015 році – 144,1 млн. грн.); залучено кошти державного фонду охорони навколишнього природного середовища – 3,3 млн. грн. (у 2015 році – 1,4 млн. грн.), кошти міжнародної технічної допомоги (більше 17 млн. грн.) та більше 320 млн. грн. кредитів і грантів міжнародних фінансових організацій. За рахунок коштів місцевих бюджетів (з урахуванням трансфертів з державного бюджету) освоєно 800,4 млн. грн. капітальних видатків, що в 1,7 рази більше ніж у 2015 році (476,3 млн. грн.) [11].

Загальний обсяг фінансування Програми на 2016 рік складав 1975,0 тис. грн., на 2017 рік передбачено 2705,0 тис. грн. [13, с. 10]. Для стимулювання розвитку підприємницької діяльності в обласному бюджеті на 2016 рік на підтримку малого та

середнього підприємництва були виділені кошти у сумі 550 тис. грн.; у бюджетах міст і районів – 760,3 тис. грн. [8, с. 4]. На ці цілі фактично використано у 2016 році коштів з місцевих бюджетів у сумі 611,9 тис. грн. [11]. Протягом 2013-2014 років за рахунок коштів обласного бюджету та співфінансування з районних і міських бюджетів профінансовано 4 бізнес-проекти суб'єктів підприємницької діяльності. За рахунок реалізації зазначених проектів збережено 56 та створено 6 нових робочих місць [13, с. 4].

Окрім того, на виконання окремих положень Програми спрямовуються зворотні кошти Регіонального фонду підтримки підприємництва в області та кошти з інших джерел, зокрема Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Українського державного фонду підтримки селянських (фермерських) господарств, кредитні ресурси банківських та небанківських фінансово-кредитних установ, міжнародних фондів, коштів регіональних громадських об'єднань підприємців, а також власні кошти виконавців окремих проектів і підпрограм та інші.

Через Регіональний фонд підтримки підприємництва у Кіровоградській області розроблено і впроваджено дієвий механізм пільгового кредитування підприємницьких проектів. У 2016 році через цей фонд на конкурсних засадах відібрано та профінансовано 4 бізнес-проекти на загальну суму 1070,3 тис. грн. За рахунок коштів місцевих бюджетів м. Олександрії та Олександрійського району профінансовано 3 бізнес-проекти суб'єктів підприємництва на загальну суму 70,5 тис. грн. У результаті впровадження зазначених проектів в області планується створити 31 робоче місце та зберегти 36 місць [8, с. 4].

На 2017 рік фондом на підтримку малого та середнього бізнесу передбачені кошти у сумі 1 млн. грн., при цьому 800 тис. грн. удуть спрямовані на надання фінансової допомоги суб'єктам малого і середнього підприємництва на реалізацію відповідних бізнес-проектів, а 200 тис. грн. – на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, отриманими підприємцями в банківських установах [11].

Вжито заходи щодо підтримки виробників сільськогосподарської продукції та підвищення їхньої конкурентоспроможності, зокрема за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підтримку агропромислового комплексу, сплачено 10,4 млн. грн. компенсації відсоткових ставок на здешевлення кредитів 26 суб'єктам підприємництва [8, с. 5]. Фінансова підтримка фермерських господарств області також здійснюється через Кіровоградське відділення Українського державного фонду підтримки фермерських господарств. У 2014-2015 рр. для фінансової підтримки зазначеної категорії господарств надійшли і були використані кошти державного бюджету у сумі 4,6 млн. грн.

В цілому, обсяг наданих банківських кредитів суб'єктам малого та середнього підприємництва протягом 2013–2015 рр. становив 1421,4 млн. грн., у тому числі за програмами мікрокредитування – на суму 73,4 млн. грн.

Проте необхідно відмітити, що обсяги наданих кредитів щороку зменшуються, зокрема, у 2014 році обсяг наданих кредитів майже у 5,5 рази менший, ніж у 2013 році, така ж тенденція продовжувалась і у 2015 році [13, с. 4].

З метою впровадження реформи публічних закупівель видано розпорядження голови облдержадміністрації від 24 лютого 2016 року № 76-р «Про підвищення прозорості та ефективності здійснення державних закупівель», яке забезпечує рівний доступ бізнесу до участі у публічних закупівель та має позитивний вплив на підвищення ефективності використання державних коштів. У цілому, за результатами проведених процедур через систему електронних закупівель «PROZZORRO» станом на 26 грудня 2016 року понад 1100 суб'єктів бізнесу із Кіровоградської області взяли участь у 5922 тендерах, які проводились через цю систему в Україні, 911 із яких

вийшли переможцями і змогли поставити товарів на суму понад 865 млн. грн. [11]. У 2016 році за результатами проведених процедур із 741 суб'єктом підприємницької діяльності укладено договори для закупівлі товарів, робіт і послуг на суму 838,1 тис. грн. [8, с. 4].

Здійснюється відповідна робота серед незахищених верств населення. Так протягом 2013-2015 рр. через центри зайнятості області виплату одноразової допомоги по безробіттю на започаткування власної справи отримали 6,5 тис. осіб на загальну суму 30,9 млн. грн. [13, с. 4], а протягом 2016 року за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття започаткували власну справу 176 безробітних (після отримання одноразової виплати по безробіттю у сумі 2797,0 тис. грн.), при цьому суб'єктам підприємництва компенсовані витрати за працевлаштування 255 зареєстрованих безробітних на нові робочі місця [8, с. 5]. За направленням центрів зайнятості на цільових курсах за програмою «Підприємець-початківець» у 2016 році навчалося 110 осіб, усі вони отримали одноразову допомогу по безробіттю та започаткували власну справу [8, с. 8].

З метою створення сприятливого інвестиційного клімату та залучення інвестицій для бізнес-середовища у листопаді 2016 року відбувся перший муніципальний інвестиційний форум «TIME to INVEST», ініційований міською радою м. Кропивницького. На форумі обговорювалися основні напрямки економічного та інвестиційного розвитку міста, зокрема: ощадна енергетика, роль туризму у створенні сприятливого інвестиційного клімату; шляхи залучення інвестицій тощо. У заході взяли участь: представник Європейського банку реконструкції та розвитку, експерт програми «Європейська ініціатива «УГОДА МЕРІВ», керівники підприємств міста, закладів культури, представники громадських організацій, студенти Центральноукраїнського національного технічного університету [8, с. 6–7].

Постійно здійснюються організаційні заходи щодо розвитку виставкової діяльності шляхом сприяння підприємствам та організаціям області в участі в обласних, національних та міжнародних форумах, виставково-ярмаркових заходах. З метою інформування про такі заходи діє відповідний веб-сайт департаменту економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації. В 2016 році, наприклад, ПАТ «НВП «Радій» прийняло участь у виставці по освітленню «Light + Building 2016» (м. Франкфурт-на-Майні, Німеччина), Міжнародній виставці «HANNOVER MESSE 2016» (м. Ганновер, Німеччина); ПАТ «Гідросила» приймало участь у Міжнародних виставках «Bauma» (м. Мюнхен, Німеччина), «Будівельна техніка та технології» (м. Москва, Російська Федерація), «ANKOMAK 2016» (м. Стамбул, Туреччина) [7, с. 26].

Восени 2016 року в області проведено Міжнародну агропромислову виставку «АгроЕкспо–2016». У рамках заходу представлено широку номенклатуру сільськогосподарської техніки вітчизняних виробників, проведено семінари, конференції, панельні дискусії. У виставці взяло участь понад 470 профільних вітчизняних та зарубіжних брендів, серед яких були представлені вітчизняні товаровиробники: ТОВ «Червона Зірка», ПАТ «Гідросила», ТОВ НВО «Етал», ТОВ «Завод «Автоштамп», ТОВ «Лізава», ПП «Соевий вік», ТОВ «УкрАгроКом» та багато інш. До участі у цій щорічній національній виставці залучалися понад 100 представників агропромислового комплексу. У рамках виставки проведено Міжнародний інвестиційний форум «Центрально-Український інвестиційний форум–2016», на якому розглядалися питання розвитку аграрного бізнесу в Україні та на Кіровоградщині. Участь у форумі взяли близько 500 учасників, серед яких делегація гміни Клодзко Нижньосілезького воєводства Республіки Польща; Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Македонія в Україні, представники міжнародних фондів та організацій, центральних органів виконавчої влади [7, с. 4].

За рахунок участі у місцевих, регіональних всеукраїнських, міжнародних виставках-ярмарках та інших заходах суб'єкти малого і середнього бізнесу, у тому числі агропромислові підприємства, та ті, які працюють у сфері туризму та народних промислів мали можливість презентувати свої підприємства, продукцію, технології та послуги, а також розширити ринки збуту своєї продукції, заключити вигідні комерційні угоди, налагодити ділові стосунки з потенційними інвесторами, реалізувати свою продукцію більшому колу потенційних споживачів.

Значна роль у створенні сприятливого інвестиційного клімату в регіоні відводиться туристичному бізнесу області. Традиційними видами туризму на території області визначено культурно-пізнавальний, релігійний, спортивно-оздоровчий, сільський «зелений» та інші види туризму, що обумовлено особливостями туристично-рекреаційного потенціалу регіону. Сьогодні в області діють 42 «зелені» садиби, які щороку задовольняють потреби у відпочинку майже 7 тисяч туристів. Дев'ять «зелених» садиб пройшли категоризацію за всеукраїнською системою «Українська гостинна садиба». В області 70 суб'єктів туристичного бізнесу провадять діяльність, пов'язану з наданням туристичних та інших супутніх послуг, 8 суб'єктів туристичної діяльності мають ліцензії на тур-операторську діяльність [11]. Інформацію про туристичний потенціал області, календар туристичних подій Кіровоградщини поширено під час XXII Міжнародної туристичної виставки УІТТ–2016 «Україна – подорожі та туризм», II Всеукраїнського фестивалю «У гості до українців», Міжнародного туристичного форуму «Чернігівщина туристична 2016» [13, с. 33].

Протягом 2016 року суб'єкти підприємництва залучались до участі у фестивалях, туристичних ярмарках та інших туристичних заходах з популяризації туристичного потенціалу та народних промислів, зокрема взяли участь у XXIII Міжнародній туристичній виставці УІТМ–2016 (м. Київ); Львівському Міжнародному форумі індустрії туризму та гостинності, у рамках якого відбулась XVII Міжнародна виставка-ярмарок «ТурЕКСПО» (м. Львів); у Міжрегіональній виставці-турсалоні «Відпочивайте на Полтавщині» (м. Полтава), а майстри народних промислів та господарі «зелених садиб» взяли участь у I Всеукраїнському туристичному фестивалі «У гості до українців» тощо [7, с. 33, 34].

На Міжнародній агропромисловій виставці «АгроЕкспо-2016» серед 100 кращих садиб сільського «зеленого туризму» в Україні були відзначені 5 садиб Кіровоградської області [8, с. 6]. У рамках Міжнародного інвестиційного форуму «Центрально-Український інвестиційний форум – 2016» пройшла міжрегіональна туристична виставка «Кіровоградщина запрошує – 2016» [13, с. 34]. У вересні–листопаді 2016 року для представників туристичного бізнесу області та засобів масової інформації проведено рекламно-інформаційний тур до туристичних об'єктів Добровеличківського, Маловисківського, Кіровоградського, Світловодського районів, а в грудні представниками компанії «Google Україна» було презентовано новостворені Інтернет-ресурси «Мандруй Кіровоградщиною», «Історична мапа міста Кропивницький» та «Інвестиційна мапа Кіровоградської області» [11].

У напрямі виконання заходів Програми з ресурсного та інформаційного забезпечення малого і середнього підприємництва інформаційно-роз'яснювальна робота серед суб'єктів малого та середнього підприємництва з питань ведення бізнесу, зокрема питань якості, власності, фінансування, юридичних питань, земельного, антимонопольного, пенсійного, податкового законодавства тощо здійснюється на офіційних сайтах облдержадміністрації, райдержадміністрацій та міськвиконкомів, в Інтернет-виданнях «Деро Кіровоград», «UNN-Центр», «Кавун», «Факел», у газеті «Народне слово», у міськрайонних та обласних виданнях «Трудова слава», «Степовий край», «Вісник Кіровоградщини», «Кавун», «Слисаветградський тиждень» та ін.

Відповідні сюжети виходять в ефірі інформаційної програми «День за днем» на обласному телебаченні [8, с. 8].

Систематично здійснюються організаційні заходи щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, зокрема: на офіційному сайті облдержадміністрації розміщено та постійно оновлюється: у рубриці «Інвестиційна діяльність» нормативно-правова база з питань інвестиційної діяльності, база даних інвестиційних пропозицій та бізнес-проекти, інвестиційні об'єкти, у тому числі інформація про земельні ділянки, які можна запропонувати інвесторам. На даний час у цьому розділі розміщено 158 інвестиційних пропозицій у розрізі міст і районів, з них 48 – щодо інвестиційних об'єктів, 120 - щодо земельних ділянок [13, с. 5].

У рубриці «Суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності» розміщується інформація про проведення в країні та за кордоном інвестиційних форумів, семінарів, ділових зустрічей, засідань за «круглим столом»; презентаційні матеріали про область, її потенціал, комерційні та інвестиційні пропозиції підприємств і організацій області українською та англійською мовами.

Презентаційні матеріали щодо соціально-економічного та інвестиційного потенціалу області були направлені широкому колу представників дипломатичних установ іноземних держав, акредитованих в Україні під час їх візиту на Кіровоградщину, а саме: Посольству Республіки Македонія в Україні, Республіці Польща, Королівству Нідерланди, Федеративній Республіці Німеччина, Турецькій Республіці, Китайській Народній Республіці з метою подальшої передачі їх потенційним інвесторам [8, с. 5]. У 2016 році зазначені презентаційні матеріали направлено до Посольств України в Республіці Киргизстан, Республіці Білорусь; представництву Міжнародного конгресу промисловців та підприємців в Україні; Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерству економічного розвитку і торгівлі України [11].

З метою сприяння суб'єктам господарювання області у виході на нові ринки збуту доводиться інформація з питань експорту та імпорту до різних країн світу, зокрема в 2016 році доведено інформацію про здійснення зовнішньоекономічної діяльності з Федеративною Республікою Нігерією, Державою Катар, Чеською Республікою, США, Фінляндською Республікою, Республікою Кувейт, Королівством Швеція, Ісламською Республікою Іраном, Південно-Африканською Республікою, Канадою, Королівством Нідерланди, Республікою Болгарія, Турецькою Республікою, Італією [13, с. 5].

Поширення інформації про форми, принципи та сфери підприємницької діяльності для бізнесових кіл області здійснюється на семінарах та тематично-роз'яснювальних заходах у форматі «круглого столу» та семінарів-практикумів, таких як, наприклад, захід, організований швейцарсько-українським проектом «Розвиток органічних культур в Україні» FiBL та консультативним органом QS [13, с. 6] тощо, а популяризація позитивних прикладів і досвіду успішних підприємців, надання методичної допомоги суб'єктам підприємництва – підготовкою та розповсюдженням серед підприємців області буклетів та методичних матеріалів, проведенням регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді (кращі бізнес-плани направляються до участі у Всеукраїнському етапі) та урочистих заходів з нагоди Дня підприємця (кращим підприємцям області вручаються відомчі відзнаки облдержадміністрації та обласної ради) [8, с. 7].

На офіційних сайтах облдержадміністрації, райдержадміністрацій міськвиконкомів функціонують відповідні рубрики, в яких розміщено корисну інформацію, що стосується державної регуляторної політики, підприємницької

діяльності, адміністративних послуг, порядку їх надання, бланки заяв тощо. Для забезпечення якості та оперативності обслуговування суб'єктів господарювання функціонує веб-портал електронних послуг, на даний час на веб-порталі зареєстровано 50 тис. користувачів [11].

Значна інформаційно-консультаційна допомога суб'єктам малого та середнього бізнесу надається Головним управлінням Пенсійного фонду України в області. Ними проведено 22 прес-конференції, 277 засідань «круглого столу», зроблено 561 виступів на радіо та телебаченні, проведено 56 брифінгів із представниками громадських об'єднань підприємців та фізичних осіб-підприємців, здійснено 602 публікації у ЗМІ, більше ніж 10 тис. сеансів телефонного зв'язку «гаряча лінія», 44 флеш-моби.

Не менш активним в підтримці бізнесового середовища є Головне управління ДФС України в області. Ним проведено 172 семінари-практикуми, 4 Інтернет-конференції, 4 прес-конференції, 328 заходів з представниками громадянського суспільства та бізнесу, у т. ч. 8 засідань «круглого столу», 361 виступи на радіо та телебаченні, 217 сеансів телефонного зв'язку «гаряча лінія»; розповсюджено 1061 одиниць друкованої продукції з питань податкового законодавства, підготовлено та направлено для розміщення на радіо, телебаченні та у мережі Інтернет щодо роз'яснення норм податкового законодавства, які стосуються підприємницької діяльності [8, с. 7].

Вагома підтримка розвитку малого і середнього підприємництва здійснюється шляхом реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, зокрема проектів «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури» Українського фонду соціальних інвестицій та ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». У рамках цих проектів із залученням суб'єктів малого і середнього бізнесу протягом 2013-2015 рр. реалізовано відповідно 21 мікропроект у 20 громадах 8 районів та 53 мікропроекти (з яких 6 мікропроектів – економічний розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів) у 44 громадах 11 районів області [13, с. 4–5].

У 2016 році в рамках цього Проекту впроваджено 7 проектів з економічного розвитку у 4 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах. Загальна вартість мікропроектів склала 4839,2 тис. грн. [8, с. 4]. У рамках реалізації проекту Європейського Союзу, спрямованого на поліпшення бізнес-клімату в Україні, а саме, ініціативи «EU4Business» – підтримка реформ в Україні», за результатами конкурсного відбору, який проводився Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) на базі Кіровоградської регіональної торгово-промислової палати створений центр підтримки бізнесу – один із 15 центрів національної мережі [8, с. 28]. Створений і буде реалізовуватись на базі Центральноукраїнського національного технічного університету Регіональний контактний пункт рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» за тематичним напрямом «Малі та середні підприємства».

Проблемні питання розвитку підприємництва в регіоні обговорюються на засіданнях координаційних рад з питань розвитку підприємництва при облдержадміністрації, райдержадміністраціях та виконкомах міських рад (міст обласного значення). У 2013-2015 рр. проведено 280 засідань координаційних рад з питань розвитку підприємництва [13, с. 5].

Одним з факторів, що формують сприятливий інвестиційний клімат у регіоні, є розвиток інфраструктури підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, цієї важливої структурної складової економіки регіону. Як приклад, у країнах ринкової економіки існує високорозвинена інфраструктура підтримки підприємництва, яка пропонує широкий спектр консультаційних і сервісних послуг, навчання, забезпечення контактів тощо.

На жаль, в Кіровоградському регіоні взагалі відсутня інфраструктура підтримки підприємництва, яка є одним з визначальних чинників сприяння ефективному розвитку бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз тенденцій та показників розвитку малого та середнього підприємництва Кіровоградської області показав, що загальна динаміка діяльності суб'єктів підприємництва в Кіровоградському регіоні зазнала певних змін до покращення. Проте в сучасних умовах, суб'єкти малого та середнього підприємництва стикаються з безліччю стримуючих факторів і проблем, які доводиться долати самотужки.

З метою вирішення проблем, виявлених при виконанні Заходів діючої Програми розвитку малого і середнього підприємництва Кіровоградської області на 2016-2018 роки та програм всіх попередніх періодів та їх усунення, мінімізації та унеможливлення появи у майбутньому, виконавчим органам місцевого самоврядування доцільно розробляти та реалізовувати таку програму на п'ятирічний період та запровадити розроблення Концепції/дорожньої карти розвитку малого і середнього підприємництва в Кіровоградській області на період до 2022 року з урахуванням економічного і інноваційного потенціалу регіону.

Запропонована концепція повинна бути спрямованою на створення правових, фінансових, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших умов розвитку підприємництва в області; бути узгодженим за ресурсами, виконавцями і термінами реалізації та комплексом заходів щорічних програм економічного і соціального розвитку Кіровоградської області, планів заходів із реалізації Стратегії розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року та інших обласних і місцевих програмних заходів.

Особливу увагу при цьому слід звернути на Регіональну програму науково-технічного та інноваційного розвитку Кіровоградської області на період до 2021 року, яка б передбачала формування сучасної інноваційної інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва.

Список літератури

1. Андреев Д.В. Державна політика з розвитку малого та середнього бізнесу інноваційного бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / Д. Андреев. – Режим доступу: http://sips.gov.ua/i_upload/file/wiposeminar-10-2016/d1t02-2-Andreev.pdf
2. Варналій З.С. Актуальні проблеми права і державної політики у сфері підприємницької діяльності в Україні [Текст] : зб. наук. праць / З. С. Варналій, В.М.Кампо, Г.А.Миронова; ред. З. С. Варналій, В. М. Кампо ; Акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. – К. : [б.в.], 2004. – 132 с.
3. Вороніна, Л.І. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання [Текст]: Навч. посіб. / Л.І.Вороніна, В.Є.Воротін, Л.А.Мартинюк, Т.В.Черняк / за ред. Л.І.Вороніна – 3-є вид., доп. і перероб. – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2004. – 308 с.
4. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 року №385 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-n>.
5. Жаліло, Я.А. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні: Зб. наук. статей [Текст] / Я.А. Жаліло (відп. та наук. ред.). – К.: Альтерпрес, 2002. – 118 с. – (Серія "Безпека економічних трансформацій"; Вип.19).
6. Закон України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
7. Інформація про стан виконання програми економічного і соціального розвитку Кіровоградської області на 2016 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kr-admin.gov.ua/Strategy/Ua/zvit2016.pdf>

8. Інформація про хід виконання регіональної програми розвитку малого та середнього підприємництва у Кіровоградській області на 2016-2018 роки у 2016 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pidpriem-gue.kr.ua/index.php?action=programa/programa_3
9. Коваленко Г. М. Формування інноваційного потенціалу підприємств малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс] / Г. М. Коваленко // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. – 2012. – № 9. – С. 48–51. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecee_2012_9_7.
10. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>
11. Офіційний сайт Кіровоградської обласної державної адміністрації м Кіровоградської. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=News1/Ua/2017/06031704.html>
12. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь [Електронний ресурс] / кол. авт.: О. В. Андреев, Ю. М. Бажал, З. С. Варналій, В. М. Геєць, Т. І. Єфименко та ін. – К.: Держкомпідприємства України, 2010. – 219 с. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/746>
13. Регіональна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Кіровоградській області на 2016-2018 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kr-admin.gov.ua/DPI/Ua/2016/rish2_280116.pdf
14. Семченко-Ковальчук Е.Б. Аналіз діяльності малого та середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2014/Economics/10_180688.doc.htm
15. Стратегія розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року, затверджена рішенням Кіровоградської обласної ради від 27 січня 2015 року №716) [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kr-admin.gov.ua/DPI/Ua/2016/rish3_230216.pdf

References

1. Andreiev, D.V. (2016). Derzhavna polityka z rozvytku maloho ta seredn'oho biznesu innovatsijnoho biznesu v Ukraini [State policy on small and medium entrepreneurship of innovative business development in Ukraine]. *sips.gov.ua*. Retrieved from http://sips.gov.ua/i_upload/file/wipo-seminar-10-2016/d1t02-2-Andreev.pdf [in Ukrainian].
2. Varnalij, Z.S., Kampo, V.M. & Myronova, H.A. (2010). *Topical problems of law and state policy in the sphere of entrepreneurial activity in Ukraine: collection of science works*. Z.S.Varnalij, V.M.Kampo (Ed.). Kyiv: Akademiia pravovykh nauk Ukrainy, NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva.
3. Voronina, L.I., Vorotin, V.Ye., Martyniuk, L.A. & Cherniak, T.V. (2004). *Small business and entrepreneurship in market economy: a manual*. L.I. Vorotina (Ed.). (3d ed.). Kyiv: Vydavnytstvo Yevropejs'koho un-tu.
4. Derzhavna stratehiia rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku, zatverdzhena postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06 serpnia 2014 roku №385 [State Strategy for Regional Development for the period up to 2020, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, August 6, 2014 № 385]. *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-n>
5. Zhalilo, Ya.A. (Eds.) (2002). Small and medium business in search for their place in the strategy for the economic growth in Ukraine: collection of science articles. *Seriia "Bezpeka ekonomichnykh transformacij" – Security of Economic Transformations*. Kyiv: Al'terpres, 19, 118.
6. Zakon Ukrainy “Pro derzhavne prohnozuvannia ta rozroblennia prohram ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrainy” [Law of Ukraine "On state forecasting and development of programs of economic and social development of Ukraine"]. (n.d.). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1602-14> [in Ukrainian].
7. Informatsiia pro stan vykonannia prohramy ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Kirovohrads'koi oblasti na 2016 rik [The information on the state of implementation of the program of economic and social development of Kirovograd region for 2016]. *www.kr-admin.gov.ua*. Retrieved from <http://www.kr-admin.gov.ua/Strategy/Ua/zvit2016.pdf> [in Ukrainian].
8. Informatsiia pro khid vykonannia rehional'noi prohramy rozvytku maloho ta seredn'oho pidpriemnytstva u Kirovohrads'kij oblasti na 2016-2018 roky u 2016 rotsi [The information on the implementation of the regional program for the development of small and medium entrepreneurship in Kirovograd region for 2016-2018 in 2016]. *www.pidpriem-gue.kr.ua*. Retrieved from http://www.pidpriem-gue.kr.ua/index.php?action=programa/programa_3 [in Ukrainian].
9. Kovalenko, H.M. (2012). Formuvannia innovatsijnoho potentsialu pidpriemstv maloho ta seredn'oho biznesu [The formation of innovative potential for small and medium entrepreneurship].

- Enerhosberezhnye. Enerhetyka. Enerhoaudyt – Energy Saving. Power engineering. Energy audit*, 9, 48-51. *nbu.gov.ua*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecee_2012_9_7 [in Ukrainian].
- 10 Metodichni rekomendatsii schodo formuvannya i realizatsii rehional'nykh ta mistsevykh program rozvytku maloho i seredn'oho pidpriemnytstva [Methodical recommendations for the formation and implementation of regional and local programs for the development of small and medium entrepreneurship]. *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5018-17> [in Ukrainian].
 - 11 Ofitsijnyj sajt Kirovohrads'koi oblasnoi derzhavnoi administratsii m Kropyvnyts'kyj [The official site of Kirovograd Regional State Administration, Kropyvnytskyi]. *www.kr-admin.gov.ua*. Retrieved from <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=News1/Ua/2017/06031704.html> [in Ukrainian].
 - 12 Andrieiev, O. V., Bazhal, Yu. M., Varnalij, Z. S., Heiets', V. M. & Yefymenko T. I. (et. al.). (2010). Pro stan ta perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini: natsional'na dopovid' [About the state and prospects of entrepreneurship development in Ukraine: a national report]. Kyiv: Derzhkompriemnytstva Ukrainy. *www.dkrp.gov.ua*. Retrieved from <http://www.dkrp.gov.ua/info/746> [in Ukrainian].
 - 13 Rehional'na prohrama rozvytku maloho ta seredn'oho pidpriemnytstva u Kirovohrads'kij oblasti na 2016-2018 roky [Regional Program for the development of small and medium entrepreneurship in the Kirovograd Region for 2016-2018]. *www.kr-admin.gov.ua*. Retrieved from http://www.kr-admin.gov.ua/DPI/Ua/2016/rish2_280116.pdf [in Ukrainian].
 - 14 Semchenko-Koval'chuk, E.B. (2014). Analiz diial'nosti maloho ta seredn'oho biznesu v Ukraini [An analysis of small and medium entrepreneurship in Ukraine]. *www.rusnauka.com*. Retrieved from http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2014/Economics/10_180688.doc.htm [in Ukrainian].
 - 15 Stratehiia rozvytku Kirovohrads'koi oblasti na period do 2020 roku, zatverdzhena rishenniam Kirovohrads'koi oblasnoi rady vid 27 sichnia 2015 roku №716 [The development strategy of Kirovograd region for the period up to 2020, approved by the decision of Kirovograd Regional Council, dated January 27, 2015, № 716]. *www.kr-admin.gov.ua*. Retrieved from www.kr-admin.gov.ua/DPI/Ua/2016/rish3_230216.pdf [in Ukrainian].

Volodymyr Kropivnyi, Professor, PhD in Technical (Candidate of Technical Sciences)

Vladyslava Budulatiy

Nadia Travkina

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Development and Implementation of the Complex of Regional and Local Program Measures for Small and Medium Entrepreneurship Development

In order to identify the main reasons that hinder small and medium entrepreneurship development in the region and determine the priority directions of their development, the analysis is made and trends and indicators of SME development in Kirovograd region are generalized, the mechanisms of the state policy of support at the local level of the business environment are defined, in particular through the implementation of the measures of the regional program of small and medium entrepreneurship development in Kirovograd region in 2016, the main reasons that hinder the development of entrepreneurship in the region are identified and the priorities of this program for the next period are determined.

An analysis of the indicators of SMEs development in Kirovograd region showed that the general tendency of the dynamics of business entities activity in Kirovograd region has been improved. However, under present conditions, SMEs are faced with a multitude of constraining factors and problems that have to be tackled on their own.

In order to solve the problems, identified during the implementation of the program of the small and medium entrepreneurship development of Kirovograd region for 2016-2018 and the programs of all previous periods, it is expedient to develop and implement such program for a five-year period, taking into account the economic and innovative potential of the region, and to introduce the development of the Concept/Road map for the small and medium entrepreneurship development in Kirovograd region for the period up to 2022.

state policy, support, small and medium entrepreneurship, entrepreneurial activity, region, program, development

Одержано (Received) 19.12.2016

Прорецензовано (Reviewed) 15.01.2017

Прийнято до друку (Approved) 29.05.2017